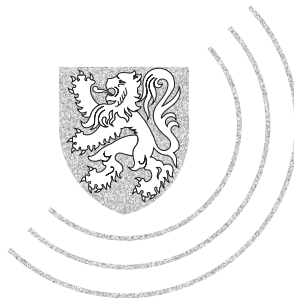

V L A A M S   P A R L E M E N T

Zitting 2001-2002

4 december 2001

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

– van de heren **Chris Vandenbroeke, Kris Van Dijk, Dirk De Cock, Gilbert Van Baelen, Frans Ramon** en mevrouw **Hilde Claes** –

betreffende de kosteloosheid van het basisonderwijs

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

In dit voorstel van resolutie willen we tegemoetkomen aan een manifest pijnpunt in het Vlaamse onderwijslandschap, met name de problematiek van de kosteloosheid van het leerplichtonderwijs en meer bepaald het basisonderwijs.

Volgens het Internationale Verdrag van de Rechten van het Kind is de kosteloosheid van het onderwijs een cruciale optie (artikel 28). Het recht op gratis onderwijs is eveneens opgenomen in een aantal andere fundamentele rechtsbronnen die primieren op de Belgische regelgeving. Zo zijn er bepalingen daarover opgenomen in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (art. 26) en in het Internationale Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (art. 13.2 ECO-SOC). De Belgische Grondwet is een vierde bron waarin het recht op kosteloze toegang tot het onderwijs is opgenomen (art. 24, § 3).

Bijzonder pertinent is de expliciete aandacht voor dit thema in het Regeerakkoord (p. 31). In afgeleide orde en al even strak geëxpliciteerd wordt dit herhaald in de "Beleidsnota Onderwijs en Vorming. 1999-2004". We citeren uit deze nota p. 35: "Het algemeen principe van de kosteloosheid van het leerplichtonderwijs is zowel grondwettelijk als internationaal-rechterlijk vastgelegd. Alle leerlingen moeten het basisonderwijs volledig gratis kunnen volgen. De invoering van de kosteloosheid in het secundair onderwijs wordt in de internationaal rechterlijke bepalingen niet eenduidig omschreven. Bijgevolg zullen de adviezen van de Raad van State gevolgd worden. Deze stellen dat in het secundair onderwijs naar kosteloosheid moet worden gestreefd. Het regeerakkoord stelt de geleidelijke realisatie van de kosteloosheid in het vooruitzicht."

Eminente adviesorganen, zoals de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) en de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV), zijn dienaangaande al even formeel als duidelijk, net zo zeer trouwens als dit het geval is met de scherpe opmerkingen van de Raad van State ten aanzien van het zogenaamde "Mozaïekdecreet", dat gedeeltelijk en zijdelings op het gegeven van de kosteloosheid van het leerplichtonderwijs ingaat.

Omstandig kwam deze thematiek bovendien ter sprake in het Vlaams Parlement tijdens de vorige legislatuur, meer bepaald op 20 februari 1998, toen de maatschappelijke beleidsnota "Armoede en So-

ciale Uitsluiting" er na een themadebat voltooid werd. Door alle fracties van de democratische partijen werd toen een motie ingediend en goedgekeurd, aansturend op een effectieve kosteloosheid van het leerplichtonderwijs. Het is inderdaad zo dat het verzekeren van de kosteloosheid in het leerplichtonderwijs integraal deel uitmaakt van een goed te begrijpen gelijkheidsbeleid.

Als we kijken naar wat er op dit moment al ondernomen is op dat gebied, belanden we bij het "Ontwerp van decreet betreffende het onderwijs XIII" (*Parl. St.* VI. Parl. 2000-2001, nr. 729/1). Alhoewel er hier een lovenswaardige poging wordt ondernomen om de zaken te verduidelijken, zien we toch dat het begrip kosteloosheid er, in onze ogen, iets te gemakkelijk geassocieerd wordt met de zogenaamde eindtermen, waardoor als vanzelf voor een begripsverenging en begripsvervaging wordt gezorgd. Evenzeer gaat deze opmerking op voor de geactualiseerde Beleidsbrief Onderwijs 2001-2002. Het is immers onze overtuiging dat kosteloosheid van het leerplichtonderwijs als dusdanig een gegeven is met een veel bredere dimensie dan hetgeen in de eindtermen vervat zit, hetgeen inhoudt dat het tot een veel ruimer te begrijpen geheel van parascolaire activiteiten moet worden uitgebreid.

Dat we in deze context, met betrekking tot het Vlaamse onderwijs, moeilijk kunnen spreken van échte kosteloosheid blijkt onder meer uit de recent uitgegeven publicatie van de Vlaamse onderwijsindicatoren, editie 2000 (pp. 128-129).

Hier zien we dat, voor het schooljaar 1998-99, de privé-kostprijs van een kind in de kleuterschool gemiddeld 7.974 frank (179,8 euro) en in de lagere school zelfs 14.158 frank (of een gemiddelde van 12.097 frank = 272,8 euro voor het basisonderwijs) bedroeg. Niet anders ging het er aan toe in het middelbaar onderwijs, waar het prijskaartje – afhankelijk van de leeftijd en het studiejaar – opliep tot zo'n 20.000 à 30.000 frank/per kind en per jaar (495,8 à 743,7 euro).

Onderverdeeld per uitgavenrubriek worden dienaangaande, met het lager onderwijs als voorbeeld, in de Vlaamse onderwijsindicatoren zes rubrieken onderscheiden. Met name de vervoerskosten (55,7 %), de eenmalige kosten (19,4 %) en de uitgaven voor niet-duurzame schoolartikelen zoals tijdschriften en dergelijke (9,6 %) nemen het grootste aandeel in en vertegenwoordigen samen zo'n vier vijfde van de onkosten.

In detail uitgesplitst leidt dat tot het volgende overzicht :

Gemiddeld percentage kosten per uitgavenrubriek voor het lager onderwijs in Vlaanderen (1998-1999)

Rubriek	Zoals :	Aandeel	
		Kleuter	Lager
Niet-duurzame schoolartikelen	Tijdschriften, kopieën, boeken, schrijfgerei, nieuwjaarsbrief, ...	18,4 %	9,6 %
Duurzame artikelen	Boekentas, passer, rekenmachine, ...	10,4 %	5,0 %
Kleding	Werkkledij, sportkledij	5,3 %	3,2 %
Vervoer	Van en naar school	27,8 %	55,7 %
Schooluitstappen	Schoolreis, zwemmen, meerdaagse uitstappen, ...	23,4 %	7,1 %
Eénmalige kosten	Steunacties, schoolfeest, klasfoto, cadeautjes ...	14,7 %	19,4 %
Totaal		100 %	100 %

Op grond van dit korte overzicht kunnen we stellen dat, voor de lagere inkomenscategorieën, zeker wanneer het over ééninkomensgezinnen gaat met verschillende schoolplichtige kinderen, een forse inbreng van de ouder(s) wordt verwacht. Des te meer is dat het geval wanneer de opgroeiende kinderen middelbaar onderwijs volgen. Evenzeer kan in de gegeven omstandigheden gezegd worden dat een fors deel van de gezinstoelagen, nochtans door geheel andere overwegingen ingegeven, in werkelijkheid aangewend moet worden om er de studiekosten mee te financieren.

Het is dan ook geen wonder dat de recente onderzoeksresultaten van dr. I. Nicaise, zoals ze omstandig aan bod kwamen in een hoogst gewaardeerde hoorzitting in de Commissie voor Onderwijs en Vorming van het Vlaams Parlement (*Parl. St. Vl. Parl. 2000-2001, nr. 746/1*), de vinger op deze zere plek legden. Het beoogde gelijkheidsbeginsel, zoals het in zijn algemeenheid inzake onderwijsverschaffing in Vlaanderen wordt vooropgesteld en beoogd, blijkt met een aantal fundamentele moeilijkheden te kampen. Vooral door de lagere gezinsinkomens worden de onderwijsuitgaven in het lager en secundair onderwijs immers als extra-belastend ervaren, met alle gevolgen vandien. Vandaar de opmerking, zoals geformuleerd in het advies van de SERV op 14 februari 2001 : "Kinderen die al niet zo'n goede startpositie hebben, kunnen daardoor gestigmatiseerd worden en eventueel nog meer maatschappelijke achterstand oplopen."

Voor tal van ouders is en blijft het een uitgesproken probleem dat hun opgroeiende, schoolgaande

kinderen en scholieren het gezinsbudget in zekere mate belasten. Nog ingrijpender wordt het wanneer financiële overwegingen de gangbare en/of latere studiekeuze van schoolgaande jongeren, onderworpen aan de leerplicht, op een beslissende manier beïnvloeden. Zo ligt het voor de hand dat in gezinnen waar schoolgaande jongeren al voor financiële problemen zorgen, de latere doorgroei-mogelijkheden in het tertiair onderwijs mateloos ter discussie zullen worden gesteld. Een extra bezwaar is bovendien dat, met name in het TSO en het BSO, heel vaak de hoogste studiekosten voorkomen (in de vorm van bepaalde instrumenten die nodig en noodzakelijk zijn bij een beroepsopleiding). De gangbare maatschappelijke dualisering wordt op die manier, spijtig genoeg, nog maar eens extra versterkt.

Gelijkheid en kosteloosheid zijn in de gegeven omstandigheden veeleer moeilijk te hanteren termen en deze resolutie lijkt dan ook een goede aanzet tot de verdere democratisering op alle onderwijsniveaus. Het kan in onze ogen immers niet dat gezinnen met opgroeiende kinderen "gestraft" worden door hun, jaar na jaar en meer dan hen lief is, extra zware facturen aan te rekenen voor hun schoolgaande kinderen. Wanneer de realiteit anders is, dan is het een absolute must en een prioriteit voor de gemeenschap, en dus voor het beleid, om voor passende interventies en bijstellingen te zorgen. Kinderen bijvoorbeeld mobiel maken en hun gratis vervoer garanderen is op zich een pluspunt. Kinderen op de kennismaatschappij voorbereiden is daartegenover een absolute must, inhoudend dat hun schoolplicht niet meer opofferingen mag inhouden dan er nodig zijn met het oog op de ontwikkeling en voorbereiding van een kennismaatschappij die de evidentie zelf hoort te zijn.

Daarvoor een oplossing bieden, vereist dat de Vlaamse overheid een gericht en goed overwogen actieplan heeft in die zin dat voor maatregelen gezorgd wordt die in overeenstemming zijn met de toegemeten bevoegdheden.

Interveniëren via de gezinsbijslagen is in die zin en tot nader order uitgesloten, omdat zoiets ressor-

teert onder de federale bevoegdheden. Wel is er het gegeven van het toekennen van mogelijke gezinstoelagen, die als gerichte subsidies te beoordelen zijn en die, naar analogie van hun toepasbaarheid in bepaalde opleidingen (cfr. VDAB e.a.) tot de eigenheid van de gemeenschapsbevoegdheden gerekend kunnen worden. Als typevoorbeeld, erop gericht om het maatschappelijke welzijn te behartigen, geldt bijvoorbeeld het toekennen van een premie (in dit geval van 6.000 frank) bij het opteren voor loopbaanonderbreking. Ook met dit voorstel van resolutie wordt op een analoge tegemoetkoming gerekend. De gemeenschappen beslissen autonoom over de aard en de voorwaarden waarom en aan wie desgewenst subsidies toegekend worden, op voorwaarde dat ze niet discriminerend zijn en ze bedoeld zijn voor alle ouders van kinderen die naar school gaan in het Nederlandstalige leerplichtonderwijs dan wel tot alle kinderen van het leerplichtonderwijs, eventueel uit te breiden tot het kleuteronderwijs, vanaf 2,5 dan wel vanaf 3 jaar.

Per definitie gaat het in dit voorstel van resolutie dus om een kind- en gezinsvriendelijke optie, waarbij de klemtoon ligt op het voeren van een manifest en doeltreffend gelijkheidsbeleid in de vorm van een verdere nivellering van de startposities. Wat meer is, het gaat met deze resolutie effectief om een beleidsoptie die zonder meer te relateren is aan de toekomstgerichte voorbereiding van de kennismaatschappij waarover men het zo vaak heeft maar die (cfr. de studie van I. Nicaise) al te vaak bezwaard wordt.

Bovendien vergemakkelijkt een dergelijke subsidie-interventie de uitvoerbaarheid van het Mozaïekdecreet, inhoudend dat scholen desgewenst bijdragen mogen vragen voor zaken die niet volstrekt nodig zijn in het kader van de eindtermen (een schoolreis, museumbezoek e.a.) maar waartegen telkens weer bezwaar kan worden aangetekend door de Raad van State en waartegen allerlei adviesorganen kritiek inbrengen precies omwille van de schending van het kosteloosheidsbeginsel. Eerder wezen we er al op : zoiets gaat in tegen het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind, tegen de Grondwet, tegen het Regeer-

akkoord en tegen de Beleidsnota Onderwijs en Vorming 1999-2004 waarin al even zakelijk als formeel sprake is van het realiseren van de kosteloosheid van het leerplichtonderwijs (cfr. supra).

Met bovenstaande argumentatie als achtergrond werd dit voorstel van resolutie voorgesteld, dat erop gericht is om een wezenlijk onderdeel van het regeerakkoord effectief ter harte te nemen en uit te voeren.

Chris VANDENBROEKE

Kris VAN DIJCK

Dirk DE COCK

Gilbert VAN BAELEN

Frans RAMON

Hilde CLAES

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- overwegende dat :
  - 1° het leerplichtonderwijs niet kosteloos is ;
  - 2° een dergelijke situatie ingaat tegen onder meer het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind ;
  - 3° het streven naar kosteloosheid voorzien is in het recente regeerakkoord en de Beleidsnota Onderwijs en Vorming 1999-2004 ;
  - 4° daardoor de (latere) studiekeuze en de ontwikkelingskansen van kinderen bedreigd (kunnen) worden ;
  - 5° daardoor de planning van allerlei (schoolse) activiteiten in het gedrang komt (zoals blijkt uit bezwaren van de Raad van State en van bepaalde adviesorganen) ;
  - 6° op die manier de kinderlast overmatig verhoogd wordt ;
- vraagt de Vlaamse regering de nadere regeling van de kosteloosheid van het leerplichtonderwijs nog in de loop van deze legislatuur te definiëren, zodat in ieder geval het basisonderwijs in de toekomst effectief kosteloos wordt.

Chris VANDENBROEKE

Kris VAN DIJCK

Dirk DE COCK

Gilbert VAN BAELEN

Frans RAMON

Hilde CLAES
